

UN COMENTARI DE TEXT DE LES PAU - NIETZSCHE

Em pregunta vostè quines coses són idiosincràsia en els filòsofs?... Per exemple, la seva falta de sentit històric, el seu odi a la noció mateixa d'esdevenir, el seu egipcisme. Ells creuen atorgar un honor a una cosa quan la deshistoritzen, sub specie aeterni [des de la perspectiva de l'etern] —quan en fan una mòmia. Tot el que els filòsofs han manejat des de fa mil·lennis han estat mòmies conceptuals; de les seves mans no va sortir viu res real. Matem, omplen de palla, aquests senyors idòlatres dels conceptes, quan adoren —es tornen mortalment perillosos per a tot, quan adoren. La mort, el canvi, la vellesa, com també la procreació i el creixement són per a ells objeccions — fins i tot refutacions. El que és no esdevé; el que esdevé no és... Ara bé, tots ells creuen, fins i tot amb desesperació, en el que és. Però, com que no poden apoderar-se'n, busquen raons de per què se'ls escapa. «Hi ha d'haver una il·lusió, un engany en el fet que no percebem el que és: on s'amaga l'enganyador?» —«Ho tenim, criden joiosos, és la sensibilitat! Aquests sentits, que també en altres aspectes són tan immorals, ens enganyen sobre el món vertader.»

NIETZSCHE, *El crepuscle dels ídols*

1. Expliqueu breument la idea principal del text. [2 punts]

En aquest text, Nietzsche critica la manera de nihilista fer filosofia, pròpia de la tradició platònica que busca fer de les idees unes entitats pures, perfectes i alienes al temps i que nega el canvi com si aquest fos una il·lusió i no l'autèntica realitat de les coses. Només a través dels sentits tenim accés a la realitat que és material sensible i no ideal o intel·ligible.

2. Què vol dir, en aquest text, l'expressió «idòlatres dels conceptes»? [3 punts]

Els idòlatres dels conceptes són els platònics i els seus hereus (els cristians, Kant...), que per comptes de comprendre la vida com a canvi, la volen fossilitzar. Però la vida no és cap concepte; és un immens procés de canvi i de transformació que, precisament per la seva estructura dinàmica mai no es pot reduir a concepte o a teoria.

Un "ídol" és un fals déu i quan separem les idees de la vida la fossilitzem, la neguem. Els filòsofs tradicionals són idòlatres perquè busquen el sentit de la vida fora de la vida o, en altres paraules, perquè neguen la sensibilitat que és l'única realitat a l'abast de tots nosaltres i l'única condició de la vida. Idolatrar els conceptes significa, per exemple, buscar la idea de Bé més enllà de les coses bones, o cercar una Forma pura més enllà de la matèria sensible. Quan separem els conceptes de la vida, senzillament, els matem.

Els conceptes tendeixen a "normalitzar" les coses; és a dir, serveixen per dir-nos com "han de ser" les coses, les persones o la vida. Però suposar que les coses han de ser com la teoria vol, o com pretén que siguem, és una ingenuïtat. La vida sempre resulta més valuosa i més canviant que qualsevulla idea.

Quan un concepte se separa de la vida simplement perd tota la seva força. Per això Nietzsche dirà que el Bé no és cap idea sinó que consisteix en tot allò que ens ajuda a dir "el gran sí a la vida", és a dir, en la voluntat de poder.

3. Compareu entre si les dues nocions de realitat que hi ha en aquest text. [3 punts]

Implícitament, en aquest text de Nietzsche trobem dues maneres de comprendre el paper de la filosofia en la seva relació amb la realitat: la del ser i la de l'esdevenir, que ens porta a la polèmica d'Heràclit/Parmènides. Hi ha, d'una banda, una concepció de la realitat i del pensament que podem identificar amb el "ser". El ser és la perfecció de les Idees que no canvien. Però aquesta concepció tracta la realitat com una mòmia, com alguna cosa ja morta i que, precisament perquè està morta, no pot canviar.

Però, afortunadament –pensa Nietzsche– també hi ha qui considera la realitat des del punt de vista de l'esdevenir i del canvi, en l'eco d'Heràclit que Plató prengué com a model del món sensible.

És significatiu que Nietzsche parli en aquest text de l'egipticisme dels filòsofs. Egipte és el model de societat en que durant anys i panys (al llarg de més de dos mil·lennis) sembla que no passi res, i que s'aturi el món. L'obsessió dels egipcis per la mort té alguna cosa a veure amb el fet que a través de la idea sembla que matem el pluralisme del món material sensible que no es deixa reduir a concepte. En certa manera la filosofia de Plató i la dels idealistes que en deriven són "egípcies": veuen el món com a ésser que mai no canvia, eterna, fixada per a sempre a través del llenguatge.

L'altra concepció de la realitat, del tot diferent, és la nietzscheana, que té molts punts de contacte amb l'etern esdevenir de l'ésser i amb el canvi d'Heràclit. La realitat segons Nietzsche no és un "ser", sinó un "fer-se" igual que la vida és tota ella canvi. No hi ha res d'etern com no sigui l'instant; precisament perquè tot flueix, com diria el filòsof d'Efès, no té sentit intentar congelar la realitat per mitjà de conceptes estèrils, que tal vegada resulten pràctics per gestionar la nostra vida quotidiana, però que poden acabar tenint ben poc o res a veure amb la realitat que pretenen reflectir i descriure.

4. Expliqueu per què creieu que l'autor del text té raó o per què creieu que no en té. [2 punts]

És evident que la filosofia ha estat entesa al llarg de molts segles com una pura discussió de conceptes, teòrica i desarrelada; i això l'ha conduït a oblidar amb facilitat la relació d'aquests conceptes amb el món real. Nietzsche va ser un dels primers que, denunciant el platonisme, va fer possible superar-lo a través d'una "transvaloració de tots els valors" que proposava revalorar la vida i devaluar les idees. Tal com denuncia Nietzsche, molts dels conceptes filosòfics ja van néixer morts perquè per comptes de celebrar la vida volen censurar-la o "normalitzar-la". Nietzsche té raó en la mesura que moltes idees de la nostra tradició cultural són ja com mòmies egípcies; incapaces d'explicar-nos la realitat i la vida del present. Pensar a partir del model de Nietzsche significa dir un sí a la vida, revalorar el cos, el joc i la festa per sobre de les Idees. La raó que ens proposa Nietzsche seria, en definitiva, com la d'Heràclit que sap que tot canvia i com la del sofista que juga amb les Idees per comptes d'actuar com un creient.